

Ristimise kolm kuju. Lasteristimine ja lapseusk 3.

Ilmunud ajalehes EestiKirik /Kolmapäev, 04/06/2008 – nr.27

Enamik kirikuid ja kristlasi peab lasteristimist õigeaks, põhjendades seda viitega Jeesuse käitumisele, kes ei hoolinud jüngerite keelust, võttis tema juurde toodud väikelapsed sülle, õnnistas neid, ütles, et nende päralt on taevariik (Mk 10:13–16; Mt 19:13–15; Lk 18:15–17), ja tõi nad koguni eeskujuks täiskasvanuile: «Tõesti, ma ütlen teile, kui te ei pöördu ega saa kui lapsed, ei pääse te taevariiki» (Mt 18:2; Mk 9:33–37; Lk 9:46–48). Siin ei räägita usust ega nõuta ristimist – ometi kuulutatakse lapsed õndsaks (nii et kui keegi neist oleks peatselt surnud, olekski ta ilmselt saanud taevariiki).

Sellest võib teha kolm järeldust. Esiteks, kui eeldada, et usk on õndsusvajalik, siis tuleb eeldada ka lastel usu olemasolu. Teiseks, kui mitte eeldada lastel usu olemasolu, siis pole usk vältimatult õndsusvajalik. Kolmandaks, mõlemal juhul pole ristimine tingimata õndsusvajalik, kuna lasteristimist ei nõutud.

Kas ristimine on õndsuseks vajalik? Ka Paulus paistab vihjavat, et usk teeb juba ilma ristimata õndsaks (Rm 4:5), pidades seetõttu oma peategevuseks mitte ristimist, vaid evangeeliumi kuulutamist (1Kr 1:14–17) – nii nagu uskmatuse kaotab õndsuse sõltumata ristimisest (Mk 16:16). Ka Aabraham sai usust õndsaks, ilma ristimata ja enne ümberlõikamist (Rm 4:11j, vrd 1Ms 15:6; Gl 3:6; Jk 2:23), ja tal on osa jumalariigist (Mt 8:11; Lk 13:28, 16:22–31) (Wilfried Härle, Dogmatik. Walter de Gruyter. Berlin – New York 1995: 101j).

Kas ei räägi see vastu Jeesuse sõnale, et ainult tema on tee Isa juurde (Jh 14:6)? Ei, sest kaudselt oli Jeesus usuteeks ka Aabrahamile: «Enne kui Aabraham sündis, olin mina» (Jh 8:58). Samuti ütleb Paulus, et uskliku inimese lapsed on juba sündides pühad, ega nõua nende ristimist (1Kr 7:14).

Kas usk on õndsuseks vajalik? Eeldades, et väikelastel, kellele Jeesus kuulutas taevariiki, polnud usku, järgneb, et usk ei ole vältimatult vajalik õndsuseks. Väide, et «ilma usuta on võimatu olla meelepärane», kehtib sel juhul ainult teadliku usu kohta, nagu viitab ka lause teine pool: «sest kes tuleb (!) Jumala juurde, peab uskuma» (Hb 11:6).

On selge, et väikelaste puhul ei saa rääkida teadlikust usust, mis tekib ainult kuulutust kuuldes (Rm 10:14–17). Kuid ei saa ka eeldada, et lastel pole avatust Jumala suhtes, sest kuidas muidu sai Jeesus tuua neid eeskujuks täiskasvanuile – ja tänada Isa, et ta on end peitnud tarkade ja mõistlike eest ning ilmutanud väetimaile (Mt 11:25).

Kas on võimalik kõnelda ka teadvustamata usust, nn lapseusust? Piiblis sellest ei räägita, kuid Martin Luther tuletas selle olemasolu tõigast, et ilma usuta ei või keegi õndsaks saada: seega pidi olema usku lastel, kellele Jeesus kuulutas taevariiki (nt Suur katekismus. EELK Konsistooriumi kirjastusosakond. Tallinn 1996: 158j, vt Arne Hiob, «Laske lapsukesed minu juurde tulla ja ärge keelake neid mitte...». Eesti Kirik 19.01.2007).

Kui aga hüljata ebapiibellik lapseusk, siis peab laste usuta olek ikkagi sarnanema usuga,

sest kuidas muidu saaks «uskmatuid» lapsi kuulutada õndsaks ja tuua koguni eeskujuks «usklikele»? Väikelaste olukord on järelikult siiski analoogne usuga, mis seisneb usaldavas avatuses ja endale kinkida laskmises. «Usk on nagu tühi, vastuvõtmiseks avatud lapsekäsi» (Stuttgarter Erklärungs-bibel. Die Heilige Schrift nach der Übersetzung Martin Luthers. Mit Einführungen und Erklärungen. Deutsche Bibelgesellschaft. Stuttgart 1992: 1242).

Mida öeldakse Piiblis väikelaste kohta? Piibli järgi suhtleb Jumal imikuga juba emaishus (Ps 22:11; Js 44:1jj, 46:3j). Püha Vaim sisenes ka Ristija Johannesesse emaülas, kus laps otsekohe reageeris ja hüppas, tundes Jumala lähedalolu, kui sisse astus Jeesust üsas kandev Maarja (Lk 1:15,41) – Lutheri väitel pärines see hüppamine usust!

Kuivõrd ka pühakojas hüppavate ja Isa ülistavate laste kohta ütleb Jeesus: «Sa oled valmistanud kiitust väetite laste ja imikute suust» (Mt 21:16, vrd Ps 8:3), järeldab Matti Väisänen: «Kiitus on usu vilj. Kui lastel on usu vilja, on neil ka usku. Usu vilja, kiitust, on juba imikutel» (Matti Väisänen, Ristimise arm. EELK Misjonikeskus. Tallinn 2004: 33).

Ehkki siin ei nimetata usku, on Jeesuse sõnul kiituse valmistaja – nagu ka usu kinkija – Jumal (vrd Jh 6:29,44; Fl 2:13 jm). Seega, kui ei soovita rääkida väikelapse usust, leidub neil ikkagi midagi analoogset usuga, mis annab ka Jeesusele võimaluse öelda, et nende päralt on taevariik.

Kas ristimise tingimuseks on isiklik usk? Ei ole. Jeesus ütleb, et kes usub ja on ristitud, saab õndsaks (Mk 16:16) – ristimine on siin ühekordne tegu minevikus (aoristivorm), usust on aga juttu ainult olevikus, s.t ristimisel ei pruukinud usku veel olla. Ka ümberlõikamise puhul, mille kohale astus ristimine (Rm 2:28j; Kl 2:11jj; Ef 2:11jj), ei eeldatud lapse (mõistvat) uskumist. Ristimine ei nõua ka küpset usku – ei ristijailt ega ristitavailt. Ristimiskäsu andis Jeesus jüngerile, kes ise kahtlesid (Mt 28:17jj).

Filippi vangivalvuri usk jällegi oli asendav ta pere eest (Ap 16:29jj). Ka täiskasvanu pole usus sõltumatu, vaid sõltuv teiste usklike ja kiriku ehk vaimuosaduskonna usust. Teiste, mitte isikliku usu tõttu kuulutas Jeesus halvatule pattude andeksandmist (Mk 2:3–5). Seega sõltumata sellest, kas väikelastel on usku või nimetatakse nende vaimset avatust Jumalale teisiti, pole teadliku ja kõikumatu usu puudus takistuseks ristimisele.

Kas on soovitav ristida väikelapsi? See on tingimata soovitav kristlastele. Piibli järgi tegutseb Püha Vaim juba loote juues ja vaimutõotus on antud ka kristlaste lastele (Ap 2:38j). Kristlikes peredes sündinud lapsed on ka juba ristimatutena pühad (1Kr 7:14). Seega peaks ka väikelaste kohta kehtima Peetruse küsimus, nähes Püha Vaimu langemist Korneeliuse peres: «Kas keegi võib vett keelata, et ei ristitaks neid, kes on saanud Püha Vaimu nõnda nagu meiegi?» (Ap 10:47).

Ja meie võime küsida: kas võib vett keelata nendele, kellele Jeesus ütles neid sülle võttes, et nende päralt on taevariik? (Karl Veitschegger, Kindertaufe – unbiblisch? Antwort aus katholischer Sicht auf Einwände freikirchlicher Christen gegen die Kindertaufe (2000). <http://members.surfeu.at/veitschegger/texte/kindertaufe.htm>).

Usklike vanemate lapsi tuleks ristida seda enam, et ristimine ühendab inimese kiriku kui Kristuse ihuga (1Kr 12:13), millest lapsi ei tuleks mingil juhul välja jätta. Nii nagu ümberlõikamine eristas juudid paganatest, eristab ka ristimine kristlased teistest inimestest, asudes ümberlõikamise asemele ja kohale.

Väikelapsi on vajalik ristida ka põhjusel, et isegi kui mitte arvestada pärispattu, pole

kindel nende püsimine Jeesuse poolt kuulutatud taevariigis. Pauluse väitel on patt tunginud kõikjale inimkonnas ja mõjutab, enne kui taipame (Rm 5:12–19): nii võivad ka lapsed märkamatult mõjutada jõud, mis lõhuvad nende sidet Jumalaga. Kui maistele piirangutele mittealluv taevane Jeesus lubas ristimiskäsus olla ise kohal (Mt 28:19j), siis viivad vanemad, tuues lapsed ristimisele, nad ka praegu Jeesuse sülle, ent nüüd juba ristimiseks.

Igatahes tähendab ristimine Jumala lähedaletulekut, nii nagu ristimisest loobumine võib tähendada Jumala tõrjumist. Võiks öelda, et Jumala «konsentratsioon» on ülitugev just ristimises, vees ja Vaimus, mis jätab inimesse jälje. Miks peaksime ristimisest loobumisega jätma lapsed muude «jälgede» meeleva?

Ristimine ei ole maagiline toiming, mis mõjuks lastesse nagu automaatidesse, vaid eeldatud on ka vastündinute teatavat tundlikkust. Nagu ütleb ortodoksse kiriku õde Magdaleena: «Meie suhe Jumalaga ei ole mitte üksnes intellektuaalne, me võime Jumalat teadlikult tunda juba enne seda kui oleme õppinud rääkima», s.t intuitiivselt. On täheldatud, et «lapsed, kes kannavad endas ristimise seemet, võivad suurema tõenäosusega täiskasvanuks saades Jumala poole pöörduda (või tagasi pöörduda), isegi kui nad pole saanud kristlikku kasvatust.» (Õde Magdaleena, Mõtisklusi lastest õigeusu kirikus. Püha Issidori Õigeusu Kirjastuselt. Tallinn 2004: 13)

Võrreldes: eestlased, erinevalt lääne inimestest, jäid ristimata – ja kui raske on neil kristliku usu juurde tagasi tulla. Kui nad oleksid juba ristitud, siis oleks neil esimene samm tehtud.

Viimaks ei tohi unustada ka teadliku usu olulisust. Vanemate (kui tahes nõrk) usk on see, mis toob lapse ristimisele ja kujundab koduse palveõhkkonna, mida laps õpib tajuma, enne kui ta õpib rääkima. See, kes ütleb, et laps valigu endale ise usk täiskasvanuna, ei võta tõsiselt kristlikku usku, mille järgi Jeesus on elav leib ja keegi ei saa Isa juurde muidu kui tema kaudu (Jh 6:35jj, 14:6).

Kas võiksime loobuda last toitmast, öeldes, et las ta otsustab suurena, mida eelistab? Kuid laste kasvades tuleb neil kindlasti õppida teadlikult uskuma. Sest täiskasvanu kohta kehtib igatahes, et «ilma usuta on võimatu olla meelepärane» (Hb 11:6). Teadliku usu õppimiseks on luterlikus kirikus nõutud täiskasvanute ristimise puhul üldjuhul leerikursuse läbimist.

Dr. Arne Hiob